

ילך עמה לדור במקום פלוני — אין פיסוק שלו מעלה ומוריד, שאין אדם מתחייב על אדם אחר. (רבנו מאיר, מובא במרדכי).

אין כותבים שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם. ופירשו בשטרי פסיקתא. (וע"ע בכתובות קב).

יח. נבעלה שלא כדרכה, האם דינה כבתולה או כבעולה לענין עונש נערה המאורסה שזינתה ולענין קנס באונס ומפתה?

אשה שנבעלה שלא כדרכה — לענין נערה המאורסה שזינתה, לדברי רבי דינה כבעולה, בחנק (ומת האיש אשר שכב עמה לבדו). ולחכמים דין בתולה לה, בסקילה. ומודה רבי לענין קנס שדינה כבתולה (רבי זירא).

אמר אבבי, לדברי הכל הבעל (בביאת קנין דוקא. שיטמ"ק כתובות רפ"ג; שעה"מ וחזו"א — עפ"י הריטב"א, ועוד) עושה אותה בעולה שלא כדרכה. (בעלת בעל — בעל עושה אותה בעולה של"כ ואין אחר עושה אותה בעולה של"כ).

א. מבוואר בגמרא שיש קנס באונס ומפתה בביאה שלא כדרכה. (וכן הוכיח הר"ד מרפ"ג דכתובות, שהאונס חייב לישאנה לאשה אף בשלא כדרכה).

ב. נראה שהעראה, למאן דאמר העראה זו נשיקה, דין העראה כדין ביאה שלא כדרכה, שאחר אינו עושה אותה בעולה בהעראה — לרבי לענין קנס ולחכמים בין לענין קנס בין לענין נערה המאורסה, אבל בעל עושה אותה בעולה בהעראה, שהרי בכתוב בעלת בעל לא נאמר ביאה שלא כדרכה אלא כל שנקראת בעילה עושה אותה בעולה. (עפ"י חזון איש).

דף י

יט. א. האם תחילת ביאה קונה או סוף ביאה?

ב. האם ביאה נישואין עושה או אירוסין?

ג. ביאת קטנה, מאיזה גיל נחשבת היא ביאה לכל דבר? ומה הדין לענין חופה?

ד. קטנה שהיא אשת איש, מה דינו של אדם זר הבא עליה?

ה. אלו זכויות זכאי האב בבתו קטנה ונערה?

א. נסתפקו בגמרא האם תחילת ביאה קונה או סופה. ואמר אממר בשם רבא: כל הבעל דעתו על גמר ביאה. ונפקא מינה כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קדושין מאחר. או גם: כהן גדול המקדש בביאה — עובר על איסור בעולה, שהרי בגמר ביאה כבר איננה בתולה.

א. לדברי הרשב"א מבעלי התוס', אם הערה ופרש קודם גמר ביאה — קונה בהעראה. ורק

כשגמר ביאתו אינו קונה אלא בגמר ביאה. וכן אם פירש שרוצה לקנות בהעראה — קונה

(ריב"ם, רי"ד, בה"ג. וכן כתב המגיד-משנה (אישות ג,ד) בדעת הרמב"ם. וכן פסק בשלחן ערוך (ג).

לפירוש רבנו תם 'גמר ביאה' שאמרו כאן היינו גמר העראה כלומר הכנסת עטרה. (ולדבריו

נראה שאפילו אם יפרש לקנות קודם לכן לא קנה, שאין זו 'ביאה', וכמאן דאמר העראה זו הכנסת עטרה.

וכן אין חילוק אם גמר ביאתו אם לאו). עוד בבאור שיטת רבנו תם, ע' משנה למלך איסורי ביאה יז, טו;

נוב"י תנינא אה"ע כג).

לדברי רבנו נסים גאון (מובא בתוס') והרי"ף (ביבמות), ביאת קדושין אינה קונה אלא בגמרה, אבל ביאה שאחר קדושין עושה אותה נישואין בהעראה, שהיא מועילה כחופה. (וכתב המגיד-משנה (אישות י) שכן היא דעת הרמב"ם [וע' בית ישי כג הערה ח]. והתוס' הקשו על דעה זו).
ב. כתב בספר דבר אברהם (ח"א כו, ב. וכן צדד באילת השחר) שהמקדש בביאה, אעפ"י שאינה נקנית אלא בסוף ביאה, אין ההעראה אסורה משום לאו ד'לא תהיה קדשה', גם לשיטת הרמב"ם שכל ביאה ללא קדושין אסורה בלאו. (וע"ש בשם חדושי הרי"ם (אה"ע כו, ד) סברא לאיסור. וגם בספר זכר יצחק (ית, ג) כתב להוכיח מכאן כדברי הרמב"ם שאין אומרים 'חוקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות' בפנויה דעלמא, שאם כן, כבר בהעראה היה קונה. ונקט שם שבגרושה שאומרים חוקה זו, אכן קונה בהעראה. ולדברי הדבר-אברהם אין כל יסוד לדבר, כי מכל מקום אין נחשבת זו לביאת זנות אעפ"י שאינו קונה אלא לבסוף, [והזכר-יצחק עצמו (בסי' סה) נחת לסברא זו לענין בעולה לכה"ג, וצ"ע]. וכן נראה לכאורה ברמב"ם (אישות א, א, ג; נערה בתולה ב, יז) שרק בדרך זנות לוקין משום קדשה ולא בדרך אישות. וכן יש לשמוע מדברי הטור אה"ע כז [ע"ש בח"מ וב"ש. ונראה שאף הרמ"א שם מודה לזה. ולא דיבר אלא במיוחד לו אשה לזנות עמה, אבל כל שבדרך אישות אין לוקין]. וכאן ודאי לא הו' דרך זנות).

ב. נסתפקו האם ביאה נישואין עושה או אירוסין עושה, ורצו להוכיח לכאן ולכאן ודחו.
א. יש אומרים שגם אם נישואין עושה, אינה מותרת לבעלה ללא חופה. ויש חולקים. (ע' מגיד משנה וכסף משנה — אישות י, א; שער המלך — קונטרס חופת חתנים).
ב. יש מי שסובר שלפי הצד שביאה נישואין עושה, אי אפשר שתועיל רק לקידושין, גם אם יאמר כן בפירוש (ע' חזו"א סג, כג). ויש מי שמצדד בדבר (ע' אילת השחר).
ג. לאחר קידושין, אם בא עליה לשם נישואין — ודאי דינה כנשואה (עפ"י רמב"ם אישות י, א; ר"ן; שו"ת מהר"ם מרוטנברג תריא, ועוד).
ד. אף על פי שלא נפשט בגמרא הספק, משמע שאביי ורבא סוברים אירוסין עושה, כפשט המשניות (עפ"י מגיד משנה י, א בדעת הרמב"ם, ע"ש. וכן נקט בתורא"ש להלן יד.).

ג. בת שלש שנים ויום אחד (כלומר, שהשלימה שלש שנים ונכנסה לשנתה הרביעית) ביאתה ביאה [פחות מיכן — כנותן אצבע בעין]; —
מתקדשת בביאה;
ואם בא עליה יבם — קנאה;
וחייבים עליה משום אשת איש (בין שקיבל אביה קדושין בין שנתייבמה. תוס');
אם היא גדה, מטמאה את בועלה כדין בועל גדה [שטמא שבעה ימים ועושה משכב ומושב לטמא אוכלים ומשקים];
אם נישאת לכהן — אוכלת בתרומה;
ואם בא עליה אחד מכל עריות שבתורה — מומתים על ידה והיא פטורה;
ואם בא עליה אחד מן הפסולים — פסלה מן הכהונה.

וכן לענין חופה, פחות מבת שלש שנים אין לה חופה, כשם שאין ביאתה ביאה. (ע' יבמות נו-נח; רש"י סנהדרין נה; שער המלך — חופת חתנים; חזון איש אה"ע סג, יב). ואולם הרשב"א כתב שחופתה חופה אלא משום שאינה ראויה לביאה אינו בודקה תחילה. (וע"ע אבני נזר אה"ע קמד; לו, ו).

ד. קטנה מבת שלש שנים שהיא אשת איש, הבא עליה חייב מיתה. לפרש"י, שנוי הדבר במחלוקת תנאים, ולרבי יאשיה אין הוועל חייב מיתה כיון שהיא אינה נענשת. ולרבנו תם, בנשואה, הבא עליה חייב לדברי הכל, ובארוסה פטור לרבי יאשיה, וכשיטת רבי מאיר שמייעט קטנה מפרשת נערה המאורסה. ולרבי יונתן — דינו חנק.

ה. האב זכאי בבתו בקדושיה; בכסף בשטר ובביאה. וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת גדריה ומקבל את גיטה. אבל אינו אוכל פירות מנכסיה (כגון שנפלו לה מאבי אמה). לדברי רבי יוסי ברבי יהודה (בכתובות מז.) — אוכל.

א. התוס' הביאו מהר"ר יצחק שאין האב מקבל גיטה אלא בנתארוסה אבל נישאת אין האב זכאי בה כלל, אפילו קטנה. (וכן האריך בתורי"ד כאן). ואין כן דעת רש"י (ביבמות קט. וע"ש בגליון הש"ס ובהגהת הב"ח. וכן הוא בשלחן ערוך אה"ע קעג. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ג אלף ו; אבני נזר אה"ע קנג, ג).

ב. האב זכאי להכניס את בתו לחופה (את בתי נתתי — כל נתינות במשמע. רש"י כתובות). מדברי ר"י בן מגאש (שם נז): נראה שאין לאב זכות בבתו קטנה למסרה לחופה בעל כרחו, שאי אפשר לה לקבל, אלא בנערה בלבד זכאי.

ג. לפרש"י (בכתובות מז) נראה שאין מציאתה שייכת לאב אלא אם סמוכה על שלחנו [ואף לשמואל (בב"מ יב) שמציאת קטן לאביו אפילו אינו סמוך על שלחנו, מכל מקום בנערה מודה. עתוס']. והתוס' כתבו שאפילו אינה סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו. וכן לענין מעשה ידיה, אפילו אינה גיוונית ממנו, ההעדפה שייכת לאב.

ע"ע פירוט המקורות והטעמים, בכתובות מז-מו.

דין קידושי האב לבתו קטנה לכתחילה — נתבאר להלן מא.

דפים י — יא

כ. בת ישראל הארוסה לכהן, מה דינה בתרומה?

מבואר בסוגיא שמדין תורה בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה (וכהן כי יקנה נפש קנין כספו... ולדברי רבי יהודה בן בתירא ישנו 'קל וחומר' משפחה כנענית). אלא שחכמים גזרו שלא תאכל; ונחלקו הדעות בטעם הדבר, אם משום שחששו שמא ימצא סימפון ויתבטל המקח ונמצא שאכלה זרה בתרומה (כן סובר בן בג בג — כהסבר רבינא. וכן אמר רב שמואל בר יהודה — כתובות נז), או משום גזרה שמה ימזגו לה כוס (תרומה) בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה. (עולא. וכן סבר רבי יהודה בן בתירא). ונפקא מינה בין הטעמים, כאשר קיבל עליו את המומים, שכבר אין חשש סימפון, אבל החשש האחר קיים. וכן אם מסרה האב לשלוחי הבעל והלך עמהם (תוס') או שהלכו שלוחיו עם שלוחי הבעל — חשש סימפון עדיין קיים, אבל אין חשש מזיגת כוס לאחיה ולאחיותיה.

א. בתוס' מבואר שלפי האמת הכל מודים לטעמו של עולא, וכמשנה אחרונה. ורק לפי משנה ראשונה הסוברת שארוסה אוכלת בתרומה בהגיע זמן חופתה אעפ"י שלא נכנסה, לפי משנה זו נחלקו האמוראים אם משום סימפון בלבד או משום דעולא. (וע"ע בכתובות נז-נח).

- ב. מרש"י משמע שגם אם מסר האב לשלוחי הבעל ולא הלך עמהם, קיים חשש סימפון. והתוס' חלקו על כך, שאין לחוש לסימפון באופן זה. ובמקום אחר (כתובות מה:): צדדו בתוס' שבמסר יש חשש שמא תשקה לשלוחים ואין חשש סימפון.
- ג. נכנסה לחופה באופן שעל פי דין אפשר שהחופה פסולה [כגון קטנה שנישאה שלא לדעת אביה, ויש חשש שמא יבוא וימחה] – אינה אוכלת בתרומה, אעפ"י שכבר בדקה וגם אין חשש שמא תשקה – דלא פלוג רבנן בין ארוסה לארוסה. (כן כתבו התוס' מה: עפ"י הסוגיא שם. וערשב"א שם שהקשה על כך ונשאר ב'צ"ע'. וע"ע בשעה"מ קונטרס חופת חתנים ז).
- ד. לפי הירושלמי (יבמות ט, ה) נתמעטה ארוסה מתרומה מכל טהור בביתך יאכלנו. (וע' זכר יצחק ח"א לא ד"ה ועל אשר כתבתי; קובץ שעורים – כתובות נו).

דף יא

כא. מקח טעות בעבדים – כיצד?

נמצא מום בעבד; אם מום שבגלוי – הלא ראהו מקודם ומחל. מום שבסתר – לא אכפת לו ואין כאן טענת מקח טעות. נמצא גנב או קוביוסטוס (רש"י: גונב נפשות. ר"ח ותוס': משחק בקוביא) – הגיעו, שסתמם גנבים. לסטים מזוין או מוכתב למלכות – קול יש בדבר. (לפרש"י אין זה מקח טעות, שסבר וקיבל. ורבנו תם פירש שכוונת הגמרא לומר שאינו מצוי שנצטרך לחוש לכך, אבל אם נמצא כזה – מקח טעות הוא. ורבנו אליהו מקיים פירוש רש"י ומחלק אם כבר נתן הלוקח מעות, אומרים סבר וקיבל ואינו חוזר, אבל קודם שנתן מעות יכול לחזור בו). כן נקט בן בג בג. שפחה שנמצאת שוטה או נכפית – מקח טעות הוא. (עפ"י ב"מ פ).

דפים יא – יב

כב. א. מהו שיעור הכסף הנצרך לקידושי אשה?

ב. כסף האמור בתורה וכסף של דבריהם – מהו? [מהו סוג המטבע שדיברה בו תורה ומהו סוג המטבע שבדברי חכמים?]

א. בית הלל אומרים: אשה מתקדשת בפרוטה ובשוה פרוטה. בית שמאי אומרים: בדינר ובשוה דינר. ונחלקו אמוראים בטעמם של בית שמאי;

רבי זירא אמר, שכן אשה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר. ומשמע בגמרא שלפי זה אם תפשוט ידה לקבל קידושין בפחות מדינר – מקודשת. (עפ"י רש"י ותוס'. והרמב"ן הביא דעה המפרשת דברי הגמרא בדרך אחרת, שאפילו תפשוט ידה להתקדש בפחות – בטלה דעתה. ודחה שם פירוש זה). לא אמרו אלא כשקדשה בלילה או ששלחה שליח לקבלה ולא נמלך בה בכמה.

א. מפרש"י מבואר שבנות רבי ינאי ודומיהן, המקפידות על עצמן ביותר, אם שלחו שליח להתקדש, או פשוט ידן להתקדש בלילה, אינן מקודשות בפחות מתקבי דינרי. [ואפשר אף בית הלל מודים לכך. אילת השחר]. והתוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים ששיעור אחד שוה בכל.

ב. אפשר לפי לשון אחת (לעיל ז:): לרב יוסף, אין מועילים הקדושין כשאין האשה יודעת בכמה